

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL PEDAGOJİ VE İLKELERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
THE CRITICAL PEDAGOGY AND PRINCIPLES ABOUT TEACHER CANDİDATES INVESTIGATION IN
TERMS VARIATIONS OF SOME OPINIONS**

Okan SARIGÖZ*
Yasin ÖZKARA**

Öz

Eleştirel pedagoji, eğitimdeki sorunları tartışan, eğitimin neden ve niçin edinildiğini sorgulayan, sosyal adalete önem veren, bireylerin kapasiteleriyle ilgilenen, sosyal ve eğitsel eşitlikler üzerine temellenen, sorunları sosyolojik, ideolojik, felsefi, siyasal ve politik yönleriyle ele alan ve özgürlükten yana olan bir kuramdır. Bu araştırmanın amacı; eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerin, eleştirel pedagoji hakkındaki görüşlerini bazı demografik değişkenleri göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmaktır. Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 öğretim yılında Hakkari Üniversitesine bağlı eğitim fakültesinde okuyan 326 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, betimsel tarama yöntemlerinden biri olan 'Genel Tarama Modeli' kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan 26 maddeden oluşan Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve Cronbach's Alpha iç güvenilirlik katsayısı 0.75 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin, eleştirel pedagojinin ilkeleri ile ilgili olarak çok az bilgiye sahip oldukları, kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir görüş farkının olmadığı ve farklı bölümlerde okuyan öğrenciler arasında anlamlı düzeyde görüş farkının olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Pedagoji, Özgürleştirici Eğitim, Eleştirel Çözümleme, Eğitsel Eşitlik.

Abstract

Critical pedagogy, discussing issues in education, why and questioning that why acquired, with its emphasis on social justice, dealing with the capacity of individuals, which are based on social and educational equality, the problem of sociological, ideological, philosophical, is a theory in favor of addressing and freedom of political and policy direction. The purpose of this study Students studying in the education faculties of some demographic variables is to try to determine their views on critical pedagogy considering. The sample of the study, 2014-2015 academic year, 326 students are studying in the faculty of education depends on the form Hakkari University. In the study, which is one of the descriptive method 'General Scanning Model' is used. The validity and reliability study of Critical Pedagogy Principles of the 26 substances used in the research survey conducted and Cronbach's Alpha internal reliability coefficient was calculated as 0.75. Read the faculty of education according to the results obtained in the study of students, critical pedagogy in relation to the principles they have very little information, depending on the sex between boys and girls and the absence of a significant difference of opinion and conclusions were reached as the significant level of difference of opinion among the students studying in different departments.

Keywords: Critical Pedagogy, Liberating Education, Critical Analysis, Educational Equality.

1. GİRİŞ

Eleştirel pedagoji, eğitimdeki sorunları tartışabilmek amacıyla ortaya atılmış bir yaklaşım olup, toplumsal kurumlar arasındaki ilişkileri ve ortaya çıkan sorunları felsefi, sosyolojik, ideolojik ve politik boyutlarıyla tartışan bir kuramdır (McLaren, 1993; Glenn, 2002; Yıldırım, 2010). Eleştirel pedagoji, toplumdaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve ezilenlere özgürlük getirmek amacıyla eğitimi siyasal bir eylem olarak ele almaktadır (Kincheloe, 2004; McLaren, 1998; Freire, 2010). Kaptan ve Aslan, (2012: 87)'a göre eleştirel pedagoji, bireyin sosyal, kültürel ve eğitsel kapasitesiyle ilgilenir. Yılmaz ve Altınkurt, (2011)'a göre eleştirel pedagoji, eğitimin ne olduğu ile ilgili sorgulamalar yapan bir projedir. Eleştirel pedagoji, bireylere toplumsal gelişmenin yollarını gösterir ve bireyin eleştirel olarak dünyayı incelemesini ve araştırmasını sağlar. İnal, (2010)'a göre eleştirel pedagojinin etkili iddialarının çoğunu günümüz eleştirel eğitimcileri ortaya atmıştır. Freire, (1981), Bowles ve Gintis, (1976), Apple, (1998), McLaren, (2006), Giroux, (2008) gibi eleştirel eğitimciler, özellikle Marksizm, Frankfurt Okulu, Gramsci, (1999) ve Althusser (1989)'in görüşlerinden yararlanarak; eğitimin ekonomik yapıyla olan ilişkisini kurmuşlar ve eğitimin sadece eğitim kurumları içinde gerçekleşen sınırlı bir öğretim faaliyeti olmadığını belirtmişlerdir. İnal, (2010: 15)'a göre eleştirel pedagoji, Marksizmin yaratıcı potansiyele verdiği değerden hareket ederek, öğrencilerin sosyalleşebildikleri oranda potansiyellerini gerçekleştirebileceklerine inanır. McLaren ve Jaramillo, (2009)'ya

* Dr., Near East University, Faculty of Education, Division of Curriculum and Instruction, okan.sarigoz@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, yasinozkara@gmail.com

göre eleştirel pedagoji kapitalizm, emperyalizm ve serbest piyasa ekonomisini eleştirdiği ve bilgiyi sayısal olarak değerlendirilebilir bir formatta ele aldığı için test uygulamalarına şiddetle karşı çıkan, kamusal eğitime destek veren, özellikle çeşitliliği ve yaratıcılığı savunan bir yaklaşımdır.

Eleştirel pedagojiye göre öğrenci sadece bilgi yüklenecek bir nesne değildir. Giroux (2009)'a göre özellikle üniversiteler, öğrencilere genel bir eğitim kazandırmakla yetinmemeli, onlara aynı zamanda eleştirel düşünme alışkanlığı ve toplumsal sorumluluk tutkusu da kazandırmalıdır.

Eleştirel pedagoji ile geleneksel pedagoji karşılaştırıldığında, öğretmen-öğrenci iletişimi ve bunların rolleri arasında önemli ayrılıklar ortaya çıkmaktadır. Geleneksel pedagojinin, eleştirel pedagojiye göre eksik kaldığı noktalar vardır. Bu noktalardan en önemlileri, geleneksel pedagojide, öğretmen-öğrenci ilişkisi toplumdaki güç ve iktidarın bir yansıması şeklindedir. Eğitim ortamlarında hiyerarşik bir düzen söz konusudur. Öğrenciler içinde yaşadıkları dünyayı ve kendilerine sunulan bilgileri sorgulayabilecek, eleştirel düşünce yeteneği geliştirilememektedirler (Yılmaz ve Altınkurt, 2011). Bu eksik yanlar eleştirel pedagojiyi geleneksel pedagojiden daha üstün kılmaktadır.

Giroux, (2009)'a göre okullardaki eleştirel pedagojinin amacı; öğretmen ile öğrenci, kuram ile uygulama, eleştirel çözümleme ile sağduyu ve öğrenme ile toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi etkin olarak sorgulayabilecekleri ve tartışabilecekleri bir ortam haline getirmektir. Blackledge ve Hunt, (1989:121)'a göre eleştirel pedagojinin amacı, bireylerin bilinç ve farkındalıklarının geliştirilmesidir. Freire, (2000)'e göre eleştirel pedagoji, toplumdaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve ezilenlere özgürlük getirmek amacıyla eğitimi, siyasal bir eylem olarak ele almaktadır.

Eleştirel pedagojinin temel olarak üzerinde durduğu dört önemli aşama vardır. Bu aşamalardan birincisi; eleştirel pedagoji, sadece okullaşma, müfredat ve eğitim politikası sorunlarıyla değil, sosyal adalet ve insanın kapasitesiyle de ilgilenir. İkincisi, eleştirel pedagoji, eğitimin politika alanında çok derin biçimde kökleştiği inancı üzerine kuruludur. Üçüncüsü, eleştirel pedagoji, insani sorunların hafifletilmesine adanmıştır ki, bu durum, gerçek bir demokratik topluma ulaşma projesinin etik bir parçası olarak görülür. Dördüncü ve son aşama ise eleştirel pedagojinin savunucuları, bilhassa sorun yaşayan, yaşamları ayrımcılık ve yoksulluk açısından olumsuz etkilenen grup ve bireylerle ilgilenirler (Kincheloe, 2004; İnal, 2010). Eleştirel pedagojinin aşamaları tek tek incelendiğinde özellikle eğitimde kökleşmenin temelleri üzerinde durduğu görülmektedir. Eleştirel pedagoji, eğitim programlarının yıllardır üzerinde durduğu ancak bir türlü çözüm bulamadığı sorunlardan eğitim politikası, eğitimde eşitsizlik, eğitimde ekonomi, demokratikleşme, yolsuzluk ve ayrımcılık gibi problemlerin üzerinde giderek eğitim alanındaki olumsuz durumları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

2. YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Hakkari Üniversitesine bağlı Eğitim Fakültesi öğrencileri, örneklemine ise yine Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesine bağlı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma; Eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ilkeleri hakkındaki bilgi, algı, tutum ve düşüncelerini cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, yaş ve mezun olunan okul demografik değişkenlerini de göz önünde bulundurarak belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından konu ile ilgili olarak araştırmalarda kullanılan anket ve ölçekler taranmış ve Apple, Giroux, McLaren, Freire, ve Harvey, (2009)'in *Eleştirel Pedagoji Söyleşileri*, İnal, (2010)'ın *Eleştirel pedagoji: eğitimde modern özgürleştirici bir yaklaşım*, Sağiroğlu, (2008)'nin *Özgürleştirici bir eğitim arayışı: eleştirel pedagoji okulu* ve Apple, (2009)'ın *Dönüşümün riskleri ve hissettirdiği korkular: Eleştirel pedagoji söyleşileri* adlı çalışmalar da baz alınarak araştırmacı tarafından yeni bir 'Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi' geliştirilmiş ve araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada kullanılacak olan anket için önce bir alan araştırması yapılmış daha sonra Eğitim Fakültelerinde okuyan öğrencilere konu ile ilgili açık uçlu sorular sorulmuş ve bu sorulara verilen cevaplardan hareketle 35 maddelik taslak bir anket oluşturulmuştur. Gerekli analitik çalışmalardan sonra anketten 9 madde çıkarılarak 26 maddelik bir anket oluşturulmuş ve eğitim bilimleri alanında uzmanlaşmış beş öğretim üyesinin de anketle ilgili görüşleri alındıktan sonra gerekli düzenlemeler yapılarak ilgili ankete son hali verilmiştir.

Araştırmada kullanılan Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları hesaplanmış ve 26 maddeden oluşan anketin Cronbach Alpha iç güvenilirlik katsayısı 0,75 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik değişkenlere bağlı olarak ankete verdikleri cevaplar SPSS 20 istatistik paket programı yardımıyla F testi, t- testi ve tek yönlü varyans analizi olan Anova testi kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket beşli likert türünde (1) Kesinlikle Katılmıyorum,

(2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum şeklinde 26 maddeden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan anketin genel değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir.

$$SA = \frac{EYD - EDD}{SS} = \frac{5 - 1}{5} = 0,8$$

SA: Seçenek Aralığı

EYD: En Yüksek Değer

EDD: En Düşük Değer

SS: Seçenek Sayısı

1.00 - 1.80: Kesinlikle Katılmıyorum

1.81 - 2.60: Katılmıyorum

2.61 - 3.40: Kararsızım

3.41 - 4.20: Katılıyorum

4.21 - 5.00: Kesinlikle Katılıyorum

Anket, Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesindeki Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okuyan 326 öğrenciye uygulanmış ve bazı demografik değişkenlere bağlı olarak öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ilkeleri ile ilgili bilgi, algı, tutum ve düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada, betimsel tarama yöntemlerinden birisi olan 'Genel Tarama Modeli' kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005: 79). Genel tarama modeli, insanların tutumları, inanışları, değerleri, alışkanlıkları ve düşünceleri gibi bilgi türlerini belirlemede kullanılan bir araştırma modelidir (McMillan and Schumacher, 2001).

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili demografik verilere, araştırmada kullanılan anketle ilgili elde edilen verilere ve bu verilere ilişkin istatistiksel bulgulara ve gözlemlere yer verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Veriler

Bölüm	Öğrenci Sayısı		Sınıf Düzeyi				Cinsiyet	
	N	%	N	%	N	%	N	%
BÖTE Öğr.	48	14.72	1.Sınıf=22	45.83	Kız=9	40.91	Erk=13	59.09
			2.Sınıf=26	54.17	Kız=10	38.46	Erk=16	61.54
DKAB Öğr.	96	29.45	1.Sınıf=53	55.21	Kız=16	30.19	Erk=37	69.81
			2.Sınıf=43	44.79	Kız=14	32.56	Erk=29	67.44
Almanca Öğr.	27	8.28	1.Sınıf=14	51.85	Kız= 7	50.00	Erk= 7	50.00
			2.Sınıf=13	48.15	Kız= 5	38.46	Erk= 8	61.54
İngilizce Öğr.	48	14.73	1.Sınıf=25	52.08	Kız=14	56.00	Erk=11	44.00
			2.Sınıf=23	47.92	Kız=13	56.52	Erk=10	43.48
Sınıf Öğr.	55	16.87	1.Sınıf=30	54.55	Kız=18	60.00	Erk=12	40.00
			2.Sınıf=25	45.45	Kız=13	52.00	Erk=12	48.00
Türkçe Öğr.	52	15.95	1.Sınıf=28	53.85	Kız=11	39.29	Erk=17	60.71
			2.Sınıf=24	46.15	Kız=13	54.17	Erk=11	45.83

Tablo 1'deki verilerden, araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 48'inin (% 14,72) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE) bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 22'sinin (% 45,83) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 9'unun (% 40,91) Bayan, 13'ünün (% 59,09) Erkek olduğu, öğrencilerden 26'sının (% 54,17) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 10'unun (% 38,46) Bayan ve 16'sının (% 61,54) Erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 96'sının (% 29,45) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 53'ünün (% 55,21) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 16'sının (% 30,19) Bayan, 37'sinin (% 69,81) Erkek olduğu, öğrencilerden 43'ünün (% 44,79) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 14'ünün (% 32,56) Bayan ve 29'unun (% 67,44) Erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 27'sinin (% 8,28) Almanca Öğretmenliği bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 14'ünün (% 51,85) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 7'sinin (% 50,00) Bayan, 7'sinin (% 50,00) Erkek olduğu, öğrencilerden 13'ünün (% 48,15) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 5'inin (% 38,46) Bayan ve 8'inin (% 61,54) Erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 48'inin (% 14,74) İngilizce Öğretmenliği bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 25'inin (% 52,08) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 14'ünün (% 56,00) Bayan, 11'inin (% 44,00) Erkek olduğu, öğrencilerden 23'ünün (% 47,92) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 13'ünün (% 56,52) Bayan ve 10'unun (% 43,48) Erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 55'inin (% 16,87) Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 30'unun (% 54,55) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 18'inin (% 60,00) Bayan, 12'sinin (% 40,00) Erkek olduğu, öğrencilerden 25'inin (% 45,45) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 13'ünün (% 52,00) Bayan ve 12'sinin (% 48,00) Erkek olduğu tespit edilmiştir. Yine

araştırmaya katılan 326 öğrenciden, 52'sinin (% 15,95) Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuduğu, bu bölümde okuyan öğrencilerden 28'inin (% 53,85) 1. sınıfta ve bu öğrencilerin 11'inin (% 39,29) Bayan, 17'sinin (% 60,71) Erkek olduğu, öğrencilerden 24'ünün (% 46,15) 2. sınıfta okuduğu, bu öğrencilerden 13'ünün (% 54,17) Bayan ve 11'inin (% 45,83) Erkek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Cinsiyete Göre t- Testi Analiz Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Bayan	143	91,78	12,28	324	,087	,931
Erkek	183	91,90	12,19			

p>0.05

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'ne verdikleri cevaplardan, cinsiyete bağlı olarak bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı (p> .05) t- testi sonuçlarına bakılarak söylenebilir.

Tablo 3: Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Sınıf Düzeyine Göre t- Testi Analiz Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
1. Sınıf	172	91,73	12,73	324	,183	,855
2. Sınıf	154	91,98	11,65			

p>0.05

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'ne verdikleri cevaplardan, sınıf düzeyine göre 1. sınıfta okuyan öğrenciler ile 2. sınıfta okuyan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı (p> .05) t- testi sonuçlarına bakılarak söylenebilir.

Tablo 4: Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Bölüm Türüne Göre Tukey Testi Analiz Sonuçları

Bölüm	N	\bar{X}	Ss	Var. Kay.	Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	p	Anlamlı Fark (Tukey)
1) Böte Ö.	48	91,50	7,38	G.arası	5245,08	5	1049,02	7,764	,000	5-2
2) DKAB Ö.	96	89,19	12,22	G.içi	43234,56	320	135,11			6-2
3) Alm. Ö.	27	92,77	9,06	Toplam	48479,64	325				1-3
4) İng. Ö.	48	94,93	13,94							4-3
5) Sınıf Ö.	55	97,69	11,31							5-3
6) Türkçe Ö.	52	91,85	12,78							6-3

p<0.05

Tablo 4'teki verilerden Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'ne verdikleri cevaplardan hareketle bölüm türüne bağlı olarak; Sınıf Öğretmenliği ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği arasında Sınıf Öğretmenliği lehine, Türkçe Öğretmenliği ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği arasında Türkçe Öğretmenliği lehine, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliği arasında Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği lehine, İngilizce Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliği arasında İngilizce Öğretmenliği lehine, Sınıf Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliği arasında Sınıf Öğretmenliği lehine ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler ile Almanca Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir [F(7,764), p(,000); p< .05].

Tablo 5: Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Yaş Değişkenine Göre Tukey Testi Analiz Sonuçları

Bölüm	N	\bar{X}	Ss	Var. Kay.	Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	p	Anlamlı Fark (Tukey)
1) 17-20 yaş	51	92,53	11,33	G.arası	36,36	4	9,09	,06	,993	
2) 21-24 yaş	181	91,62	12,94	G.içi	48443,27	321	150,91			
3) 25-28 yaş	63	91,81	11,02	Toplam	48479,63	325				
4) 29-32 yaş	21	92,00	14,20							
5) 33- üz. Yaş	10	92,40	6,17							

p>0.05

Tablo 5'teki verilerden Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerinin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketi'ne verdikleri cevaplardan yaş değişkenine bağlı olarak; 17-20 yaş, 21-24 yaş, 25-28 yaş, 29-32 yaş ve 33- üzeri yaşa sahip öğrenciler arasında istatistiksel olarak, Eleştirel Pedagoji İlkelerine ilişkin görüşleri bakımından anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir [F(,06), p(,993); p> .05].

Tablo 6: Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Mezun Olunan Okul Türüne Göre Tukey Testi Analiz Sonuçları

Bölüm	N	\bar{X}	Ss	Var. Kay.	Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	p	Anlamlı Fark (Tukey)
1) Fen-And. L.	80	92,49	11,90	G.arası	177,21	3	59,07	,394	,758	
2) Meslek L.	149	92,22	12,08	G.içi	48302,42	322	150,01			
3) Süper L.	69	90,93	12,64	Toplam	48479,63	325				
4) Diğer	28	90,32	13,15							

p>0.05

Tablo 6'daki verilerden Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerinin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri cevaplardan mezun olunan okul değişkenine bağlı olarak; Fen-Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, Süper Lise ve Diğer Okul mezunu öğrenciler arasında istatistiksel olarak, Eleştirel Pedagoji İlkelerine ilişkin görüşleri bakımından anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir [$F_{(,394)}$, $p_{(,758)}$; $p > .05$].

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anketine Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalamaları

ELEŞTİREL PEDAGOJİ İLKELERİ ANKET MADDELERİ	\bar{X}	Beceri Düzeyi
13.İnsani sorunlar her zaman hafifletilmelidir.	4,39	K. Katılıyorum
1.Eleştirel pedagoji eğitimdeki sorunları tartışır.	4,32	K. Katılıyorum
12.Eğitim insana hizmetin bir parçasıdır.	4,29	K. Katılıyorum
20.Eğitim kurumları işletme olmaktan çıkartılmalıdır.	4,23	K. Katılıyorum
4.Eleştirel pedagojide eğitim ekonomiye işgücü ve katkı sağlar.	4,22	K. Katılıyorum
10.Eleştirel pedagojinin temeli özgürlüktür.	4,10	Katılıyorum
7.Öğrenen bilgiye açık olmalıdır.	3,96	Katılıyorum
21.Öğrenciler sosyalleştirilmelidir.	3,84	Katılıyorum
11.Eleştirel pedagojide sosyal ve eğitsel eşitlik önemlidir.	3,83	Katılıyorum
6.Öğreten öğrenene pratik bilgi vermelidir.	3,82	Katılıyorum
22.Öğretim programları geleneklerin bir parçasıdır.	3,73	Katılıyorum
24.Öğretmenlerin özgürleştirici çabaları desteklenmelidir.	3,72	Katılıyorum
23.Bilgi tartışılmalı ve eleştirilmelidir.	3,71	Katılıyorum
25.Öğrenenlere toplumsal sorumluluk kazandırılmalıdır.	3,68	Katılıyorum
9.Edinilen bilgi gerekli yerlerde kullanılmalıdır.	3,66	Katılıyorum
8.Bilgiye ulaşmak için çaba harcanmalıdır.	3,63	Katılıyorum
18.Sorunlu yaşamlarla ve sorunlu bireylerle ilgilenir.	3,62	Katılıyorum
17.Başarısızlık sadece öğrencilere yüklenemez.	2,60	Katılıyorum
26.Sınıf ortamı daima demokratik olmalıdır.	3,30	Kararsızım
14.Eleştirel pedagoji demokratik topluma ulaşmanın bir parçasıdır.	3,06	Kararsızım
16.Eğitimdeki her türlü eşitsizlik ile ilgilenir.	3,05	Kararsızım
3.Eğitimin neden ve nasıl edinildiğini sorgular.	2,78	Kararsızım
5.Eleştirel pedagojinin felsefesini radikal eğitim oluşturmaktadır.	2,66	Kararsızım
15.Gelişmek için eğitimde risk alınmalıdır.	2,58	Katılmıyorum
19.Öğrenciler aktif tüketicidirler.	2,57	Katılmıyorum
2.Sosyal kurumlar arasındaki ilişkileri tartışır.	2,53	Katılmıyorum

Genel Aritmetik Ortalama: 3.53

Tablo 7'deki öğrencilerin anket maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında, 13. maddenin "İnsani sorunlar her zaman hafifletilmelidir" ($\bar{X} = 4.39$), 1. Maddenin "Eleştirel pedagoji eğitimdeki sorunları tartışır" ($\bar{X} = 4.32$), 12. maddenin "Eğitim insana hizmetin bir parçasıdır" ($\bar{X} = 4.29$), 20. maddenin "Eğitim kurumları işletme olmaktan çıkartılmalıdır" ($\bar{X} = 4.23$) ve 4. maddenin "Eleştirel pedagojide eğitim ekonomiye işgücü ve katkı sağlar" ($\bar{X} = 4.22$) anketteki en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddeler olduğu görülmektedir. Anket maddelerine verilen cevaplardan ve anketin genel ortalamasından hareketle öğrencilerin eleştirel pedagojinin temel ilkeleri ve özellikleri hakkında bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Yine tablo 7'de öğrencilerin anket maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında, 2. maddenin "Sosyal kurumlar arasındaki ilişkileri tartışır" ($\bar{X} = 2.53$), 19. maddenin "Öğrenciler aktif tüketicidirler" ($\bar{X} = 2.57$) ve 15. maddenin "Gelişmek için eğitimde risk alınmalıdır" ($\bar{X} = 2.58$), anketteki en düşük aritmetik ortalamaya sahip maddeler olduğu görülmektedir. Anketteki maddelere verilen yanıtlardan

hareketle, öğrencilerin eleştirel pedagoji ilkeleri ile ilgili temel bilgilerinin olduğu ancak uygulama boyutunda yeterli bilince sahip olmadıkları söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırma Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesine bağlı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkındaki bilgi, tutum, algı ve düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkındaki düşüncelerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, mezun olunan okul ve bölüm türü değişkenlerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin *cinsiyete* bağlı olarak Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların t-testi analiz sonucunda, erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkında benzer fikir ve düşüncede oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin *sınıf düzeyi* değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların t-testi analiz sonucunda, 1. sınıfta okuyan öğrenciler ile 2. sınıfta okuyan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla 1. sınıfta okuyan öğrenciler ile 2. sınıfta okuyan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkında yine benzer fikir ve düşüncede oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin *bölüm türü* değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların analiz sonuçlarından, Sınıf Öğretmenliği ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler arasında Sınıf Öğretmenliği lehine, Türkçe Öğretmenliği ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında Türkçe Öğretmenliği lehine, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği lehine, İngilizce Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında İngilizce Öğretmenliği lehine, Sınıf Öğretmenliği ile Almanca Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında Sınıf Öğretmenliği lehine ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler ile Almanca Öğretmenliğinde okuyan öğrenciler arasında Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkındaki algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin *yaş* değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların analiz sonuçlarından, 17-20 yaş, 21-24 yaş, 25-28 yaş, 29-32 yaş ve 33- üzeri yaşa sahip öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların t-testi analiz sonucunda, yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin, yaş değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkında b benzer fikir ve düşüncede oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin *mezun olunan okul* değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların analiz sonuçlarından, Fen-Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, Süper Lise ve Diğer Okul mezunu öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların t-testi analiz sonucunda, mezun olunan okul değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin, mezun olunan okul değişkenine bağlı olarak Eleştirel Pedagoji ve İlkeleri hakkında benzer fikir ve düşüncede oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtların analiz sonuçlarından, en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddelerin, *eğitimdeki sorunların hafifletilmesi, sorunların tartışılması, eğitim kurumlarının işletme olmaktan çıkartılması, eğitimin bir hizmet olduğu ve eğitimin ekonomiye işgücü ve katkı sağlaması* ile ilgili maddeler olduğu, en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan maddelerin ise *sosyal kurumlar arasındaki ilişkilerin tartışılması, öğrencilerin tüketici olması ve gelişmek için eğitimde risk alınması gerektiği* ile ilgili maddeler olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin Eleştirel Pedagoji İlkeleri Anket'ine verdikleri yanıtlarından hareketle anketin genel aritmetik ortalaması incelendiğinde genel aritmetik ortalamasının değer olarak orta düzeyin hemen üzerinde *Katılıyorum*'a denk geldiği görülmektedir. Bu durum öğrencilerin Eleştirel pedagoji ve İlkeleri hakkında istenilen düzeyde (*Kesinlikle Katılıyorum*) bilgilerinin olmadığını, tutum, düşünce ve algılarının istenilen seviyenin altında olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Eleştirel pedagoji, öğrencilerin düşünme, yaratıcılık, fikir yürütme, çözüm üretme, problem çözme ve hipotez kurma gibi becerilerini geliştireceğinden öğretimin her aşamasında kullanılacak bir yöntemdir. Yöntem, öğrencileri fikir yürütmeye zorladığından öğrencileri çekingenlikten kurtarmakta ve

öğrencileri daha aktif hale getirmektedir. Bu nedenle yöntem ilköğretimden üniversiteye tüm derslerde kullanılabilir.

Eleştirel düşünmenin amaçlarından birisi tüm öğrencilerin eşit olarak eğitim almasıdır. Oysa Türkiye'nin gerek coğrafi yapısından gerekse de gelişmişlik düzeyi bakımından her tarafı aynı eşit olanaklara sahip değildir. Bu nedenle tüm öğrencilerin eşit olarak eğitim alabilmeleri için devlet tarafından tüm okullara aynı imkanlar sağlanmalı, düşük gelirli ailelere her türlü ekonomik destek verilerek eğitimde fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmalıdır.

İlköğretim birinci kademedan ortaöğretim son sınıfa kadar tüm derslerin öğretim programları yeniden gözden geçirilmeli ve tüm konular eleştirel pedagoji ilkelerine göre yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca gerekli görülen sınıf düzeylerinde eleştirel pedagoji ders olarak da verilmelidir. Böylelikle öğrencilerin fikir yürütme ve eleştirel düşünme gibi pedagojik becerileri artırılmalıdır.

Üniversitede okuyan tüm öğrencilere de eleştirel pedagoji ile ilgili eğitimler verilmelidir. Özellikle eğitim fakültesinde okuyan ve tezsiz yüksek lisans yapan öğretmen adaylarına eleştirel pedagoji ilkeleri iyice benimsenmeli ve öğretmen adaylarına öğrencilerini eleştirel pedagojiye göre nasıl eğitecekleri iyice kavratılmalıdır.

Devlet okullarında çalışan öğretmenlere özellikle Milli Eğitim Bakanlığında görevli uzmanlar tarafından eleştirel pedagoji ve ilkeleri ile ilgili hizmet içi eğitimler verilerek tüm öğretmenler bilgilendirilmelidir. Ayrıca diğer kurum ve kuruluşlar tarafından seminer, sempozyum, konferans ve söyleşilerle tüm öğretmenlere bu konuda daha bilinçli hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ALTHUSSER, Louis (1989). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev. Yusuf Alp ve Mahmut Özışık), İstanbul: İletişim Yayınları.
- APPLE, W. Michael (1998). *Cultural Politics and Education*, New York: Teachers College Pres.
- APPLE, W. Michael (2009). *Müfredatın ve Eğitimin Yeniden Yapılandırılması/Neo-Liberalizmin ve Yeni-Muhafazakârlığın Gündemi Eleştirel Pedagoji Söyleşileri*, (Çev. E. Ç. Babaoğlu). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- APPLE, W. Michael, GIROUX, A. Henry, MCLAREN, Peter, FREIRE, Paulo and HARVEY, David (2009). *Eleştirel Pedagoji Söyleşileri*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- BLACKLEDGE, David and HUNT, Barry (1989). *Sociological Interpretations of Education*, London: Routledge.
- BOWLES, Samuel and GINTIS, Herbert (1976). *Schooling in Capitalist America. Education Reform and the Contradictions of Economic Life*, Publishers, New York: Basic Books Inc.
- FREIRE, Paulo (1981). *Pedagogy of the Oppressed, Translated by Myra Bergman Ramos, Continuum*, New York: Seventeenth Printing.
- FREIRE, Paulo (2000). *Yüreğin Pedagojisi*, (Çev. Ö. Orhangazi), Ankara: Üyopya Yayınları.
- FREIRE, Paulo (2010). *Ezilenlerin Pedagojisi*, (Çev. D. Hattatoğlu ve E. Özbek), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GIROUX, A. Henry (2008). *Eleştirel Pedagojinin Vaadi*, (Çev. Umre Deniz Tuna), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- GIROUX, A. Henry (2009). *Dil/Kültürel İncelemeler Alanında Eleştirel Pedagojinin Bir Rolü Var mıdır? Eleştirel Pedagoji Söyleşileri*, (Çev. E. Ç. Babaoğlu). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- GLENN, B. Cathy (2002). "Critical Rhetoric and Pedagogy: Considering Student-Centered Dialogue", *Radical Pedagogy*, 4(1).
- GRAMSCI, Antonio (1999). *Selections From the Prison Otebooks*, London: The Electric Book Company Ltd.
- İNAL, Kemal (2010). "Eleştirel Pedagoji: Eğitim(d)e Modern Özgürleştirici Bir Yaklaşım", *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 1(1), 14-22.
- KAPTAN, A. YAKUP ve ASLAN, Hasbi (2012). "Görsel Okuryazarlık ve Eleştirel Pedagoji: Sanatın Toplumsal ve Pedagojik Temellerine Eleştirel Gelecekçi Bir Bakış", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 101-110.
- KARASAR, Niyazi (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KINCHELOE, L. Joe (2004). *Critical Pedagogy Primer*, New York: Peter Lang Publishing Inc.
- MCLAREN, Peter (1993). *Schooling as a Ritual Performance: Towards a Political Economy of Educational Symbols and Gestures*, New York: Routledge.
- MCLAREN, Peter (1998). *Life in Schools: An Introduction to Critical Pedagogy in the Foundations of Education*, New York: Longman.
- MCLAREN, Peter (2006). *Kızıl Tebeşir Eğitim Söyleşileri*, (Çev. Özge Yılmaz), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- MCLAREN, Peter and JARAMILLO, Natalia (2009). *Pedagoji ve Praksis*, İstanbul: Kalkedon yayımları.
- MCMILLAN, H. James and SCHUMACHER, Sally (2001). *Research in Education: A Conceptual Introduction*, New York: Longman.
- SAĞIROĞLU, A. Nuran (2008). "Özgürleştirici Bir Eğitim Arayışı: Eleştirel Pedagoji Okulu", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 6(24), 50-61.
- YILDIRIM, Adem (2010). *Eleştirel Pedagoji*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- YILMAZ, Kürşad ve ALTINKURT, Yahya (2011). "Öğretmen Adaylarının Eleştirel Pedagoji ile İlgili Görüşleri", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 195-213.